

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

**«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 4

Частина I

**Одеса
2018**

СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Беспалова А. В.¹, Семенова К. Д.²

¹ – студент, кафедра статистики,

² – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Беспалова А. В., Семенова К. Д. Статистична оцінка доходів населення України. У статті доведено необхідність та розглянуто методіку комплексної оцінки рівня доходів, як основного індикатора життєвого рівня населення окремих регіонів країни. Проведено статистичний аналіз розподілу населення України за рівнем середньодушових доходів з метою надання рекомендацій щодо необхідності проведення ефективної соціально – демографічної політики, як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях.

Ключові слова: *рівень життя, сукупні доходи населення, регіональна оцінка, показники варіації.*

Беспалова А. В., Семенова Е. Д. Статистическая оценка доходов населения Украины. В статье показана необходимость и рассмотрена методика комплексной оценки уровня доходов, как основного индикатора жизненного уровня населения отдельных регионов страны. Проведен статистический анализ распределения Украины по уровню среднедушевых доходов населения с целью предоставления рекомендаций относительно необходимости проведения эффективной социально-демографической политики, как на общегосударственном, так и региональном уровнях.

Ключевые слова: *уровень жизни, совокупные доходы населения, региональная оценка, показатели вариации.*

Bespalova A. V., Semenova E. D. Statistical estimation of incomes of the population of Ukraine. The article shows the need and considered the methodology for a comprehensive assessment of income levels, as the main indicator of the living standards of the population of individual regions of the country. A statistical analysis of the distribution of Ukraine according to the level of per capita incomes of the population was conducted with a view to providing recommendations on the need for an effective social and demographic policy, both at the national and regional levels.

Keywords: *standard of living, total incomes of the population, regional estimation, indicators of variation.*

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Беспалова, А. В. Статистична оцінка доходів населення України [Текст] / А. В. Беспалова, К. Д. Семенова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 4. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2018. – С. 79 – 85.

Постановка проблеми. Однією з першочергових проблем розвитку економіки країни та окремих її галузей є низький рівень життя населення, а саме рівень його доходів. Для України регулювання доходів населення є надзвичайно актуальним питанням, оскільки в умовах нестабільності економічного розвитку спостерігається гостра суперечність між обмеженістю ресурсів для реалізації соціальних програм та зростаючими вимогами до кінцевого попиту як одного з головних чинників економічного зростання. Високий рівень бідності та відсутність середнього класу в Україні через невідповідність середньостатистичних даних реаліям проживання звичайного українця та їх неможливість забезпечити умови для життя та розвитку населення країни обумовлюють необхідність комплексного реформування механізму формування доходів населення.

Головним завданням будь – якої держави є підвищення показників економічного добробуту громадян, тому оцінка сучасного стану доходів населення є завданням даного дослідження.

Аналіз досліджень та публікацій свідчить, що проблемами вивчення соціальної захищеності та добробуту населення в Україні займаються наступні вчені – Бараник З., Гришкова О., Калина А., Костриця, В., Лагутін В., Мандибура А., Спасенко Ю., Ульянов К., Филук Г., Шевченко Л., Шелешкова С., Щербина Ф. та інші.

Метою статті є – оцінка рівня доходів населення за допомогою статистичних методів аналізу.

Виклад основного матеріалу. Розмір доходів населення та їх розподіл безпосередньо впливають на формування, розвиток і використання трудового потенціалу суспільства. Проблеми доходів і рівня життя населення посідають провідне місце у системі управління трудовим потенціалом суспільства. Саме тому необхідно розглянути їх динаміку, структуру тощо.

Протягом досліджуваного періоду в Україні спостерігається чітка тенденція до зростання рівня доходів населення, що наочно представлено на рис. 1.

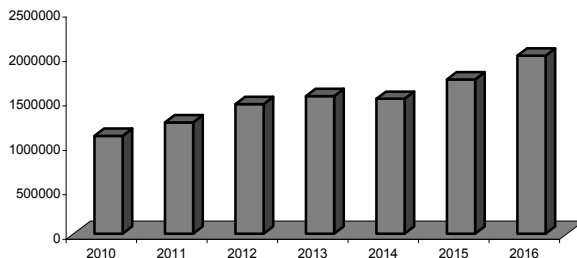

Рис. 1. Динаміка доходів населення України за 2010-2016 рр.

В цілому за аналізований період доходи населення України зросли

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

на 901, 2 млрд. грн., або на 81,8%, тобто в середньому щорічно вони збільшувалися на 150,2 млрд. грн. або на 10,5%. У порівнянні з попереднім роком сукупні доходи населення зросли на 266,5 млрд. грн. або 15,4%.

Зміни, які відбулись у структурі доходів населення в останні роки, нетипові для ринкових. У розвинутих країнах частка заробітної плати в загальних доходах населення вище та складає 50-65% (США, Франція, Німеччина, Японія). Структура доходів населення України представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Структура доходів населення України

Доходи	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Заробітна плата	40,8	41,7	41,8	40,7	40,6	39,0	41,8
Прибуток та змішаний дохід	14,5	15,9	15,4	15,7	16,8	18,6	18,2
Доходи від власності (одержані)	6,2	5,4	5,5	5,7	5,6	4,6	4,1
Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти	38,5	37,0	37,3	37,9	37,0	37,8	35,9

Як свідчать дані таблиці, у структурі доходів населення протягом досліджуваного періоду відбулися наступні зміни: найбільше зросла частка прибутку та змішаного доходу, а саме на 3,7 відсоткових пункти, частка заробітної плати збільшилася на один відсотковий пункт, доходи від власності зменшилися на 2,1 відсоткових пункти та соціальні допомоги та інші трансферти також зменшилися на 2,6 відсоткових пункти. Найнижча питома вага заробітної плати у структурі доходів спостерігалась у 2015 році.

Проаналізуємо структуру сукупних доходів населення в динаміці, для цього використовуємо коефіцієнт різкості структурних зрушень і коефіцієнт Гатєва.

Коефіцієнт різкості структурних зрушень (квадратичний коефіцієнт абсолютних структурних розбіжностей або зрушень):

$$K_p = \sqrt{\frac{\sum (d_{i1} - d_{i0})^2}{n}}$$

де d_{i1} , d_{i0} – доля i -го виду доходів населення в загальному обсязі у звітному та базисному періодах відповідно;

n – кількість видів доходів.

Даний коефіцієнт показує, на скільки відсоткових пунктів змінилась структура сукупних доходів населення у звітному періоді в порівнянні з базисним.

Коефіцієнт структурних відхилень Гатєва (інтегральний коефіцієнт структурних зрушень):

$$K_G = \sqrt{\frac{\sum (d_{i1} - d_{i0})^2}{\sum (d_{i1}^2 + d_{i0}^2)}}$$

Коефіцієнт Гатєва змінюється в межах від 0 до 1. Чим значення коефіцієнта ближче до 1, тим більші зміни відбулися в структурі сукупних доходів населення.

Результати проміжних розрахунків наведемо в табл. 2.

Таблиця 2

Аналіз структурних зрушень сукупних доходів населення України за 2010-2016 рр.

Сукупні доходи	d_0	d_1	$(d_1-d_0)^2$	d_0^2	d_1^2	$(d_0^2+d_1^2)$
Заробітна плата	0,408	0,418	0,000100	0,166464	0,174724	0,341188
Прибуток та змішаний дохід	0,145	0,182	0,001369	0,021025	0,033124	0,352265
Доходи від власності (одержані)	0,062	0,041	0,000441	0,003844	0,001681	0,005525
Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти	0,385	0,359	0,000676	0,148225	0,128881	0,277106
Разом	1,000	1,000	0,002586	-	-	0,976084

$$K_{рез.} = \sqrt{\frac{0,002586}{4}} = 0,025 \text{ _або_ на _2,5_ _відсот._ _пункти}$$

$$K_{Гатєва} = \sqrt{\frac{0,002586}{0,976084}} = 0,05$$

У 2016 році порівняно з 2010 роком структура сукупних доходів населення України у середньому змінилась на 2,5 відсоткові пункти. Так як коефіцієнт Гатєва близький до нуля, то можна зробити висновок про те, що в структурі сукупних доходів населення протягом аналізованого періоду змін майже не відбулось.

Середній сукупний дохід по регіонах України у 2016 році склав 80095,32 млн. грн., причому сукупний дохід у кожному регіоні відрізнявся від середньої величини в ту чи іншу сторону на 65987,55 млн. грн. або на 82,4%. Тобто сукупність не була однорідною, а середній розмір доходу не є типовою величиною. Максимальний сукупний дохід (187830 млн. грн.) спостерігався у Дніпропетровській області, а мінімальний – у Чернівецькій

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(32156 млн. грн.). Але, якщо розглядати сукупні доходи на душу населення, ситуація дещо зміниться. Так, рівень середньодушових сукупних доходів населення коливається від 116,522 тис. грн. у місті Києві до 17,252 тис. грн. у Луганській області та 26,902 тис. грн. – у Донецькій. Це пояснюється складною соціально – економічною та політичною ситуацією у цих областях. Але сама по собі така інформація не дає повного уявлення про розподіл областей за рівнем доходів. Тому, аби уникнути цього недоліку нами було застосовано метод групувань, статистичних показників та аналізу варіаційних рядів, і результати представимо в таблиці 3.

Таблиця 3

Розподіл областей України за рівнем середньодушових сукупних доходів населення у 2016 році

Середньодушові сукупні доходи населення, тис. грн.	Кількість областей		Середній розмір середньодушових сукупних доходів у групі, тис. грн.
	всього	у % до підсумку	
17,252 – 29,661	2	8	22,077
29,661 – 42,070	11	44	38,840
42,070 – 54,478	10	40	47,085
54,478 і вище	2	8	87,112
Всього	25	100	44,660

Наочно розподіл областей України за рівнем середньодушових сукупних доходів населення представлено на рис. 2.

Рис. 2. Розподіл областей України за рівнем середньодушових сукупних доходів населення у 2016 р.

Як було сказано вище, найвищий рівень середньодушових доходів спостерігається у Дніпропетровській області та місті Києві, а найнижчий, якщо не враховувати окупованих територій, у Закарпатській, Чернівецькій

та Тернопільській областях. Більше всього регіонів, а саме 44% мають середньодушовий рівень доходів від 29,661 до 42,07 тис. грн., тобто в середньому 38,84 тис. грн.

Для того, що проаналізувати на скільки рівень середньодушових сукупних доходів в окремих регіонах відхиляється від середнього по Україні значення нами були розраховані структурні середні та такі показники варіації, як середнє лінійне відхилення, дисперсія, середнє квадратичне відхилення та коефіцієнти варіації.

Аналіз даних показників показав що в середньому Україні сукупний середньодушовий дохід населення складає 44,659 тис. грн. Більше всього регіонів в країні мали у 2016 році розмір сукупних доходів у розрахунку на одну особу у розмірі 40,828 тис. грн. Половина регіонів мали розмір середньодушових доходів менше ніж 41,97 тис. грн., а інша більше.

Аналіз показників варіації показав, що розмір середньодушових сукупних доходів у окремих регіонах України відхиляється від середнього розміру в середньому на 17,137 тис. грн. або на 38,4%. Так як розрахований коефіцієнт варіації більше 33%, то сукупність регіонів за рівнем середньодушових сукупних доходів є неоднорідною і розрахований її середній розмір не є типовою величиною.

Висновки з проведеного дослідження. Необхідно відмітити, що в цілому зараз Україна здійснила і продовжує здійснювати вагомі кроки в напрямку удосконалення методики аналізу рівня життя населення, його диференціації за доходами, і наближується у своїй роботі до існуючих світових стандартів. Поряд з тим необхідні наукові розробки всередині країни, які одночасно враховують як міжнародний досвід, так і певні особливості вітчизняної статистики. Тому, ми вважаємо, що реалізація ефективної соціально-демографічної політики, особливо на регіональному рівні потребує постійного моніторингу рівня життя населення, і це вимагає надійного вимірювання основних показників з урахуванням специфіки окремих регіонів країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Підгорний А. З., Самотоєнкова О. В. Ольвінська Ю. О., Вітковська К. В. Соціально – демографічна статистика: Підручник // За заг. ред. к.е.н., професора Підгорного А.З. – Одеса : ФОП Гуляєва В.М., - 424 с.
2. Тохтарова В.С. Доходы населения: уровень, структура и дифференциация // Демография та соціальна економіка. – 2011. - №2(16). – С.166-175.
3. Соколик М.П. Нерівність домашніх господарств за доходами, її вплив на економічний розвиток України // Вісник університету банківської справи НБУ. – 2011. - №3(12). – С.74-79.
4. Гвелесіані А. Вплив соціально – економічного розвитку на диференціацію доходів населення України / А. Гвелесіані, І. Литвин // Економіка України. – 2010. - №1. – С. 82-89.

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

---

5. Статистичний щорічник України за 2015 рік. – К.: «Консультант», 2016.– 632 с.
6. Вітковська К.В. Оцінка диференціації регіонів України за рівнем життя // Науковий вісник ОНЕУ. Випуск №3(210)/ОНЕУ, Одеса: ОНЕУ.2015р. – С. 28-41.
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http // ukrstat. gov. ua](http://ukrstat.gov.ua).
8. Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств). – К.: Держкомстат України, 2011. – 11 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http // ukrstat. gov. ua](http://ukrstat.gov.ua).
9. Підгорний А. З. Статистичні методи в управлінні розвитком регіону : монографія // А. З. Підгорний, О. В. Самоєнкова, О. Г. Милашко та ін. – Одеса : ФОРМ Гуляєва В. М., 2016. – 218 с.
10. Щербатюк, К. С. Дослідження впливу заробітної плати на рівень життя населення [Текст] / К. С. Щербатюк, К. Д. Семенова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 2 – Одеса, ОНЕУ. – 2016. – С. 34 – 42.
11. Михайлова, Ю. Г. Аналіз динаміки середньої заробітної плати в Україні [Текст] / Ю. Г. Михайлова, О. В. Самоєнкова // Статистика – інструмент соціально- економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 3. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2017. – С. 106 – 113.
12. Самоєнкова, О. В. Економічна статистика: навчальний посібник / О. В. Самоєнкова, Ю. О. Ольвінська. - Одеса: ОДЕУ, 2010. – 182 с.